

Innlegg Erik Orskaug

Fasiten for i fjor er klar. I år er det offentlig ansattes tur

Tilliten til frontfaget står på spill når NHO på ny bruker pekefingeren mot lærere og sykepleiere. Frontfagsmodellen er avhengig av oppslutning fra alle.

↑ Fasiten viser at undervisningspersonell hadde en lønnsvekst på 1,2 prosent i fjor, skriver Erik Orskaug. Illustrasjonsfoto. Foto: Aleksander Nordahl

Erik Orskaug, sjeføkonom i Unio

Erik Orskaug

● **DN skrev** på lederplass at Unio «tuller med tall» (17. februar). Nå er fasiten her. Og vi tuller ikke.

NHO brøt selv frontfagsrammen i fjor, da de ga sine egne høye lønnstillegg, men formante offentlig sektor om å holde igjen.

Frontfagsmodellen legger rammene for gjennomføringen av lønnsoppgjørene i Norge. For å sikre en tilstrekkelig størrelse på konkurranseutsatt sektor, skal industrien forhandle først for å ta hensyn til lønnsomheten i sektoren. Rammen i frontfaget blir en norm for alle som forhandler etter industrien.

Rapporten fra Teknisk beregningsutvalg (TBU) viser at NHO-bedrifter i industrien hadde en lønnsvekst på 2,2 prosent i fjor, varehandelsbedrifter i Virke hadde 3,6 prosent lønnsvekst og finansnæringen 2,9 prosent, mens for eksempel undervisningspersonell hadde en lønnsvekst på 1,2 prosent, og statsansatte 1,8 prosent.

Ikke rart ansatte i offentlig sektor er opprørt, når NHO sa at rammen var 1,7 prosent. Veksten samlet i offentlig forvaltning var nettopp 1,7 prosent.

DN kalte Unio useriøse fordi vi ikke tok høyde for såkalte struktureffekter. TBU undersøker om lønnsveksten i de enkelte tariffområdene er påvirket av slike effekter, og nå er svaret her:

→ For industrien samlet ble det litt høyere lønnsvekst enn for industriarbeidere og funksjonærer hver for seg, fordi andelen

funksjonærer øker, men utslagene er ikke større enn i andre år. NHO og DN kan altså ikke «forklare bort» den høye lønnsveksten.

→ Vi ser også at industrien samlet i 2020 har mindre bruk av uregelmessige tillegg, det trakk lønnsveksten ned med 0,3 prosentpoeng, noe som innebærer at avtalt lønn økte tilsvarende mye.

→ I staten kan 0,3 prosentpoeng av lønnsveksten forklares med høy lønnsvekst i forsvaret. Holdes forsvaret utenom var lønnsveksten i staten 1,5 prosent.

NHO-sjefen har nå sittet på fanget til Solberg-statsrådene og fått alt han har pekt på det siste året

→ For undervisningsansatte var det motsatt, en kraftig vekst i antall ufaglærte har trukket lønnsveksten ned med 0,3 prosentpoeng.

Unio og mange i og utenfor offentlig sektor og i politiske miljøer, er kritiske til fjorårets oppgjør, men det er ikke det samme som å avvise frontfagsmodellen. Den norske lønnsforhandlingsmodellen med sentrale og koordinerte oppgjør, har vært bra for verdiskapingen, sysselsettingen og velferden, det viser all forskning.

Dagens utfordringer med frontfagsmo-

dellen, er først og fremst knyttet til frontfagsrammens normdannende rolle, og historisk overleverte lønnsforskjeller. Utvalget «Holden III» sa to ting: NHO skulle i forståelse med LO komme med «et troverdig anslag» for lønnsveksten i industrien, inklusive funksjonærene. Dette anslaget skulle være en norm for andre. I tillegg måtte det være rom for justeringer i relative lønninger for blant annet å sikre rekruttering og beholde ansatte.

Praktiseringen etter «Holden III» har for offentlig ansatte vært streng på normen, og fraværende på muligheten for å justere relative lønninger. En kommuneansatt tjener i dag 98.000 kroner mindre enn en industriansatt. En undervisningsansatt tjener 50.000 kroner mindre.

Frontfagsmodellen er heller ikke velegnet for å løse likelønnsutfordringene vi har på tvers av sektorer. Offentlig ansatte kvinner rammes av offentlige arbeidsgivers verdsettsdiskriminering. En kvinnelig ergoterapeut eller førskolelærer tjener for eksempel 180.000 kroner mindre enn en mannlig ingeniør i industrien, til tross for like lang utdanning.

Vi ser frem til lønnsoppjøret. Økonomien er klart bedre enn det vi så for oss i fjor sommer, selv om ledigheten fortsatt er rekordhøy. Vi vil kunne komme mye raskere ut av koronakrisen enn finanskrisen i 2008 og oljeprisfallet i 2014, fordi vi nå har en krise på grunn av nedstengning og smitteverntiltak, ikke alvorlige ubalanser på etterspørselssiden eller tilbudssiden i økonomien.

Norsk industri har klart seg bra, både i koronaåret og i årene før. Fra 2012 har konkurranseevnen bedret seg med over 25 prosent. Utsiktene bør være gode, særlig hvis NHO forlater lavlønnsloftet, og en stadig større avhengighet av billig utenlandsk arbeidskraft. Det har svekket produktiviteten i viktige deler av næringslivet.

NHO-sjefen har nå sittet på fanget til Solberg-statsrådene og fått alt han har pekt på det siste året. Nå er det vanlig folk sin tur.

Og i lønnsoppjøret er det offentlig ansatte sin tur. Applaus er ikke nok.

Frontfagsmodellen er avhengig av oppslutning fra alle. Lønnsdannelsen må være så fleksibel at offentlig sektor klarer å rekruttere og beholde kvalifisert arbeidskraft. Modellens handlingsrom må benyttes. Pandemien viser at privat sektor er totalt avhengig av en offentlig sektor som kan levere tjenester av høy kvalitet.

Offentlig ansatte tar ikke lett på at det er 206.000 arbeidssøkere, inkludert 74.000 permitterte. Dette har gitt alvorlige fordelingsmessige konsekvenser. Disse problemene løser vi derimot ikke med lønnsnedgang. Fordelingseffektene av krisen må myndighetene ta ansvaret for, gjennom skatte- og avgiftspolitikken og de offentlige utgiftene.